

Rodzicielstwo zastępcze

Tematyka rodzicielstwa zastępczego budzi wiele emocji. W mediach coraz częściej poruszana jest kwestia rodzin zastępczych i prawidłowości wypełnianych przez nich zadań. Dla wielu osób obraz rodzicielstwa zastępczego jest rozumiany jedynie przez pryzmat tego co przedstawiają media. Jednakże czy można ocenić funkcjonowanie rodzin zastępczych oraz ich prawdziwe oblicze tylko za pośrednictwem sensacji skupiających ludzi przed telewizorem?

Na terenie Powiatu Bieruńsko – Lędzińskiego funkcjonuje 36 rodzin zastępczych i 1 rodzinny dom dziecka. Jest to niewielki odsetek wszystkich rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka w Polsce. Na koniec 2013 roku liczba ta oscylowała w granicach 41 tysięcy rodzin. Jednakże wgląd w sposoby funkcjonowania 37 rodzin może ukazać przekrój problemów i właściwości rodzin.

W związku z podziałem rodzin zastępczych na: spokrewnione, niezawodowe, zawodowe w tym pełniące funkcje pogotowia rodzinnego oraz rodzinny dom dziecka ich specyfika funkcjonowania oraz motywacje jakimi się kierują są różne.

Rodziny zastępcze spokrewnione tworzą dziadkowie dziecka bądź rodzeństwo. Charakter tego typu rodziny jest specyficzny ze względu na bliskie pokrewieństwo między członkami rodziny oraz silne więzi ich łączące. Umieszczenie dziecka w rodzinie spokrewnionej jest dla niego najmniej odczuwalną zmianą, gdyż nadal przebywa wśród znanych mu bliskich osób. W takiej sytuacji poczucie bezpieczeństwa dziecka jest w mniejszym stopniu zachwiane, a ponadto ma ono zapewnione wsparcie osób którym ufa. W przypadku konieczności umieszczenia dziecka poza środowiskiem rodziców biologicznych w pierwszej kolejności rozeznaje się możliwość pobytu dziecka w rodzinie zastępczej spokrewnionej. Jest to najbardziej sprzyjająca dobru dziecka forma zastępczej opieki.

Rodziny zastępcze niezawodowe tworzy dalsza rodzina dziecka bądź osoby w ogóle niespokrewnione z dzieckiem. Aby móc zostać rodziną niezawodową należy spełniać dodatkowe warunki. Osoby starające się uzyskać miano rodziny zastępczej niezawodowej nie mogą być karane za umyślne przestępstwo, co najmniej jedna osoba tworząca rodzinę musi posiadać stałe źródło dochodu i co najważniejsze kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej są obowiązani posiadać świadectwo ukończenia szkolenia organizowanego przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej lub prowadzonego przez ośrodek adopcyjny.

Rodziny zastępcze zawodowe muszą spełniać takie same warunki co rodziny zastępcze niezawodowe i dodatkowo mają obowiązek stałego podnoszenia swoich kwalifikacji i uczestnictwa w szkoleniach. Rodziny zastępcze zawodowe otrzymują wynagrodzenie za wypełnianie swoich obowiązków.

Rodziny zastępcze zawodowe pełniące funkcje pogotowia rodzinnego mają charakter interwencyjny. W tego typu rodzinie umieszcza się dziecko do czasu unormowania jego sytuacji, nie dłużej jednak niż na okres 4 miesięcy. W szczególnie uzasadnionych przypadkach okres ten może być

przedłużony, za zgodą organizatora rodzinnej pieczy zastępczej do 8 miesięcy lub do zakończenia postępowania sądowego o: powrót dziecka do rodziny, przysposobienie, umieszczenie w rodzinnej pieczy zastępczej.

W rodzinach zastępczych zawodowych i niezawodowych w tym samym czasie, może przebywać łącznie nie więcej niż 3 dzieci lub osób które ukończyły pełnoletniość przebywając w pieczy zastępczej. W razie konieczności umieszczenia w rodzinie zastępczej rodzeństwa, za zgodą rodziny zastępczej oraz po uzyskaniu pozytywnej opinii koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, jest dopuszczalne umieszczenie w tym samym czasie większej liczby dzieci.

Rodzinny dom dziecka funkcjonuje na takich samych zasadach co rodzina zastępcza zawodowa. Także otrzymuje wynagrodzenie za wypełnianie swoich obowiązków. Z tą różnicą, że w rodzinnym domu dziecka w tym samym czasie, może przebywać łącznie nie więcej niż 8 dzieci oraz osób, które osiągnęły pełnoletniość przebywając w pieczy zastępczej.

Aby w pełni zrozumieć na czym polega funkcjonowanie rodzin zastępczych nie wystarczy poznać jedynie zasad jakie panują w rodzinach. Niezbędnym jest pojęcie z jakimi dysfunkcjami dzieci są umieszczane w rodzinach zastępczych i jakie niesie to ze sobą konsekwencje.

Rodzina biologiczna z racji pełnionych funkcji powinna zaspokajać potrzeby bytowe, emocjonalne i społeczne dzieci. Niestety nie zawsze należycie wywiązuje się ze swoich zadań. Długotrwałe niezaspokajanie potrzeb dzieci prowadzi do zaburzeń osobowości, co może być szczególnie niebezpieczne w przypadku dzieci i młodzieży, które są nieodporne na niepowodzenia, stres czy konieczność radzenia sobie z trudnościami. Dzieci w przypadku niezaspokojenia jednej potrzeby mogą nadal prawidłowo funkcjonować, jedynie w przypadku wysokiego zaspokojenia pozostałych potrzeb. Braki w zaspokojeniu dwóch najważniejszych potrzeb czyli poczucia bezpieczeństwa i kontaktu emocjonalnego może powodować frustrację, apatię, zamknięcie w sobie, unikanie kontaktu z otoczeniem, agresję i inne zachowania społecznie nieakceptowane. W dzieciach wzmagane jest poczucie odrzucenia, zahamowanie aktywności, nieadekwatne postrzeganie siebie i otoczenia. Pogłębiające się wycofanie z życia społecznego i brak zdolności do przystosowania się może powodować wystąpienie takich zjawisk jak: wyparcie ze świadomości, sztywny upór, rezygnację, cierpienie czy zaspokojenie w wyobraźni.

W przypadku gdy rodzice i najbliższe otoczenie nie zaspokajają ani fizjologicznych ani psychicznych potrzeb swojego potomstwa, a także nie potrafią zapewnić zastępczych sposobów ich zaspokojenia może dojść do ukształtowania jednostki oziębłej uczuciowo. Dziecko wyrasta w poczuciu lęku, zagrożenia i samotności. Zachwiane poczucie bezpieczeństwa dziecka oraz utrata więzi emocjonalnych z rodzicami prowadzi do nieodwracalnych wypaczeń w strukturze osobowości dziecka.

Młodzież i dzieci wywodzące się z rodzin o zaburzonej strukturze zaspokajania potrzeb często są umieszczane w rodzinach zastępczych.

Niemожność wychowania się we własnej rodzinie jest najbardziej skrajną sytuacją niezaspokajania potrzeb dziecka. Zawsze towarzyszą temu zjawisku negatywne odczucia prowadzące do licznych zaburzeń fizjologicznych, depresji, apatii czy agresji wobec otoczenia.

Oprócz dzieci pochodzących z rodzin w których nie były zaspokajane ich podstawowe potrzeby, typowym jest także umieszczanie w rodzinach zastępczych dzieci wywodzących się z rodzin z problemem alkoholowym. Sytuacja dzieci w tego typu rodzinach jest wyjątkowo trudna, pozbawiona jest bowiem poczucia bezpieczeństwa i przewidywalności dnia codziennego. Problematyczny jest w rodzinie ciągły stan zagrożenia i napięcia, brak swobodnej atmosfery niezbędnej do prawidłowego rozwoju dziecka. Taka sytuacja najczęściej prowadzi do rozluźnienia więzi w rodzinie bądź ich zaniku.

Dzieci w rodzinie z problemem alkoholowym pod wpływem negatywnych relacji z dorosłymi uczą się, że nikomu nie można ufać, lepiej nie okazywać uczuć i nikogo nie informować o swojej sytuacji domowej. Dzieci nawet jeśli nie akceptują alkoholizmu rodziców z różnych przyczyn próbują ukryć ten fakt przed otoczeniem. Żyją w strachu, że przez przypadek mogą zdemaskować i zdradzić rodziców. Dlatego często unikają przyjaźni, izolują się od otoczenia. W rodzinach dotkniętych alkoholizmem zdarza się, iż panują trzy zasady: nie mów, nie ufaj, nie czuj. Dzieci stosując się do niniejszych wytycznych stają się nieufne względem innych osób, nie uzewnętrzniają się ze swoimi emocjami i przeżyciami.

W rodzinach z problemem alkoholowym dochodzi często do zaniedbań pod względem czystości, żywienia czy odzieży. Powoduje to dodatkową krzywdę wśród dzieci, które są wykluczane i nieakceptowane przez rówieśników, sugerujących się zaniedbanym wyglądem czy pochodzeniem. Dziecko poczuwa się w takiej sytuacji inne, osamotnione i napiętnowane. Budzi się w nim uczucie złości, smutku i agresji.

Zarówno dzieci z rodzin w których nie były zaspokajane ich potrzeby jak i dzieci w rodzinach z problemem alkoholowym obarczone są wieloma problemami i dysfunkcjami. W sytuacji umieszczenia niniejszych dzieci w rodzinie zastępczych ich trudności nie znikają. Potrzeba wiele czasu i uwagi by dzieci na nowo poczuły się bezpieczne, akceptowane i kochane.

Rodziny zastępcze opiekując się na co dzień dziećmi muszą zmierzyć się z nie lada wyzwaniem. Zachowania podopiecznych w rodzinach zastępczych często diametralnie różnią się od tych znanych im z własnego doświadczenia z biologicznymi dziećmi bądź z obserwacji dzieci wychowujących się w prawidłowo funkcjonujących rodzinach. Dlatego reakcja na postępowanie dziecka zawsze powinna zostać poprzedzona refleksją i głębszym zastanowieniem. Pierwsze i odruchowe skojarzenia względem zachowań dzieci często okazują się błędne. Działania podopiecznych rodzin zastępczych oraz ich motywacje mają swoje wytłumaczenie w doświadczeniach w przeszłości. Należy jedynie zajrzeć nieco głębiej.

Pełnienie funkcji rodziny zastępczej nie jest zadaniem łatwym. Wymaga zaangażowania i poświęcenia. Jednakże niesie ze sobą ogromne pokłady szczęścia i satysfakcji. Obserwowanie dzieci

które z dnia na dzień coraz lepiej radzą sobie w życiu, mają coraz więcej energii i motywacji do działania, niesie ze sobą wiele pozytywnych uczuć. Radość i spełnienie jakie wypływa z pomagania potrzebującym dzieciom i umożliwiania im dorastać w niezaburzonej środowisku jest nieporównywalne z żadnym innym działaniem w życiu.

Spoglądając na rodzicielstwo zastępcze przez pryzmat trudności z jakimi będzie trzeba się zmierzyć łatwo o rezygnację. Jednakże pełnienie funkcji rodziny zastępczej to wiele dni uśmiechu, szczęścia, dumy i wzruszeń. Oczywiście pojawiają się i te trudniejsze chwile. Jednakże rodzina zastępcza nigdy nie zostaje sama z problemami. W Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie funkcjonuje Zespół do Spraw Rodzinnej Pieczy Zastępczej. Koordynatorzy oraz psycholog stale wspierają rodziny zastępcze, udzielają im pomocy, motywują i wspólnie z rodziną starają się rozwiązywać problemowe sytuacje.

Koniecznym jest wspieranie idei rodzicielstwa zastępczego. Żadna placówka opiekuńcza – wychowawcza nie jest w stanie zastąpić dzieciom prawdziwego domu. Tylko w prawidłowo funkcjonującej rodzinie dziecko ma możliwość zinternalizowania odpowiednich wzorów zachowań oraz wartości. Wyrastając w poczuciu bezpieczeństwa, miłości i zaufania ma szansę na zdrową i niezaburzoną przyszłość. Jednakże aby móc rozwijać rodzicielstwo zastępcze niezbędne są decyzje i chęci osób kandydujących do pełnienia tej niezwyklej funkcji. Potrzeba odwagi.

Zapotrzebowanie na rodziny zastępcze ciągle wzrasta. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie corocznie prowadzi akcję poszukiwania rodzin zastępczych na terenie Powiatu Bieruńsko – Łędzińskiego, celem szerzenia większej świadomości w społeczeństwie na temat rodzicielstwa zastępczego i pozyskiwania kandydatów do pełnienia tej ważnej funkcji.

Wobec powyższego zapraszamy wszystkie osoby zainteresowane rodzicielstwem zastępczym do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Łędzinach. Dyrektor i Koordynatorzy z otwartością i zaangażowaniem odpowiedzą na wszystkie Państwa pytania, rozwieją pojawiające się wątpliwości i przedstawią na czym tak naprawdę polega pełnienie tej ważnej roli jaką jest rodzina zastępcza. Naprawdę warto...

Koordynator – Justyna Stopka

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

ul. Łędzińska 24

43-140 Łędziny

Tel. 32 324 08 20